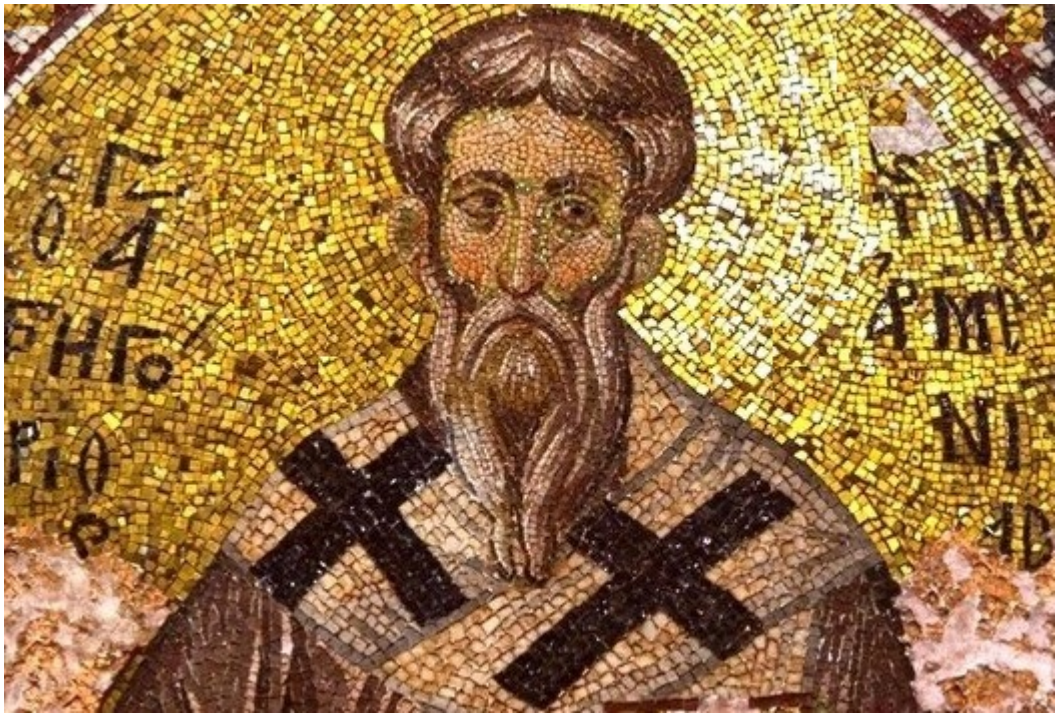
29.09.2013 г. / 20:30:37

Вяра

13.10 по еретическия, †30 септември по православния календар - Св. свещеномъченик Григорий, просветител на Армения, св. мъченици Рипсимия, Гайания и 35 св. девици

Житие и страдание на свети свещеномъченик Григорий, епископ и просветител на Велика Армения, и на тридесет и седем девици заедно с него († ок. 335 г.)

Свети свещеномъченик Григорий. Стара ромейска мозайка. Константинопол

Свети Григорий, просветителят на Велика Армения, произхождал от знатни и благородни, но пребиваващи в тъмнината на неверието родители. Баща му по име Анак от племето партяни бил сродник на Персийския цар Артабан и на

брат му, арменския цар Курсар. Анак се преселил в Армения при следните обстоятелства. Когато Персийското царство паднало под властта на партяните и персийски цар станал партянинът Артабан, на персите им натежало, че се намират под чуждестранно владичество. По това време един от най-знатните велможи при персите бил Артасир, който, като се посъветвал предварително със свои другари и единомишленици, вдигнал въстание срещу цар Артабан, убил го и сам се възцарил на престола на персийските царе. Когато арменският цар Курсар чул за убийството на своя брат Артабан, дълбоко скърбял за него и като събрал цялата арменска войска, тръгнал на война срещу персите, отмъщавайки за проливането на братовата кръв. В течение на десет години Персия била подложена на нападения от страна на арменците и понасяла големи щети от тях. Намирайки се в голяма скръб и недоумение, Артасир се посъветвал със своите велможи за това, как да отрази нападението на враговете, и се заклел да подели царската си власт с този, който убие Курсар. На съвещанието при царя присъствал и бащата на Григорий - Анак, който дал обещание да победи Курсар без война и да го убие чрез някакъв хитър замисъл. На това Артасир му казал:

- Ако изпълниш обещанието си, ще възложа на главата ти царски венец и ще бъдеш владетел заедно с мен, а Партянското царство ще остане за теб и за рода ти.

Като се разбрали така и като потвърдили помежду си условията, те се разотишли. За изпълнение на замисленото дело Анак повикал на помощ брат си. Те напуснали Персия с цялото си имущество, с жените и децата си, и под предлог, че уж са изгнаници, бягащи от Артасировия гняв, отишли в Армения, при арменския цар, като при свой сродник. Той ги приел радушно и като им дал разрешение да се заселят в неговата земя, ги направил свои близки съветници. Той поверил всичките си планове и дори самия себе си на Анак,

когото назначил за първи съветник в царския съвет. А Анак лъстиво се промъквал в царското сърце, обмисляйки как да убие царя и търсейки удобен случай за това.

Веднъж, когато се наложило царят да отиде на Араратската планина, Анак и брат му изразили желание царят да поговори насаме с тях.

- Имаме - казали братята - да ти кажем тайно един навременен и полезен съвет.

И те влезли при царя, когато той бил сам, и му нанесли смъртоносен удар с меч; след това, като излезли, се качили на предварително приготвените коне и препуснали бързо с тях, отправяйки се към Персия. След немного време слугите постелници влезли в царските покои и намерили на пода царя, едва жив и потънал в кръв. Постелниците били обзети от голям страх и съобщили на всички военачалници и велможи за всичко, което било станало и което видели. Те бързо тръгнали по следите на убийците, настигнали ги при една река, убили ги и ги потопили във водата. А смъртно раненият цар Курсар, умирайки, заповядал да умъртвят цялото семейство на Анак и на брат му с жените и децата им, което било приведено в изпълнение.

Когато родът на Анак бил изтребван, един от сродниците му успял да скрие двама, намиращи се още в пелени, сина на Анак - свети Григорий, и брат му, и като ги взел при себе си, ги възпитавал. В същото време в Армения станал голям метеж; като чул за това, персийският цар Артасир дошъл с войската си, покорил Арменското царство и го подчинил на властта си. След арменския цар Курсар останало малолетно дете на име Тиридат, което Артасир пощадил и изпратил в Римската империя, където той, като пораснал, станал воин. Единият от спасените малолетни синове на Анак бил взет в Персия, а другият, наречен Григорий, за когото става дума, бил

изпратен в Римската империя. Като станал пълнолетен, той пребивавал в Кесария Кападокийска, там се научил на вяра в нашия Господ Иисус Христос и живеел като добър и верен раб Господен. Там той встъпил в брак и родил двама сина, Орфан и Аростан, които от деня на раждането им посветил за служение на Господа. След като станали пълнолетни, Орфан се удостоил с презвителски сан, а Аростан станал пустинножител. Скоро след раждането на тези двама сина жената на Григорий умряла и от този момент блаженият Григорий започнал още по-усърдно да служи на Бога, ходейки непорочно във всички заповеди и наставления Господни. В това време Тиридат, намирайки се на служба в римската войска, получил някаква почетна длъжност, тъй като произхождал от царски род. Като чул за Тиридат, свети Григорий отишъл при него, все едно, че изобщо не знаел, че баща му Анак убил Курсар - бащата на Тиридат. Пазейки тайната за убийството на Курсар, той станал верен слуга на Тиридат, изкупувайки и възмездявайки греха на баща си с вярната си служба на сина на Курсар. Виждайки усърдната служба на Григорий, Тиридат го обикнал; но после, когато узнал, че Григорий е християнин, се разгневил срещу него и го похулил. А Григорий, пренебрегвайки несправедливия гняв на своя господар, продължавал да пази вярата си в Христа Бога непорочна.

В това време готите нахлули в земите на Римската империя и тогавашният римски император трябвало да тръгне на война против тях. Когато римската и готската войска се срещнали и застанали една срещу друга, готският княз започнал да призовава римския император на единоборство, който, като се побоял да излезе сам на призива на готския княз, започнал да търси такъв воин, които би могъл вместо него да встъпи в борба с готския княз. Императорът намерил такъв воин в лицето на храбрия Тиридат, когото облякъл в царско въоръжение и представяйки го за императора, го изправил

срещу готския княз. Като встъпил в единоборство с него, Тиридат без меч го победил, хванал го жив и го завел при римския император. С това била удържана победа и над цялата готска войска. За този подвиг римският император въздигнал Тиридат на престола на баща му, направил го цар на Армения и заради него сключил мир между арменците и персите. Заедно с него като негов верен слуга заминал за Армения и блаженият Григорий.

Когато цар Тиридат принасял жертви на идолите и най-много от всички други богини - на Артемида, към която имал най-голямо усърдие, той често и настойчиво молел свети Григорий да принесе жертва на идолите заедно с него. Но той отказал и изповядал, че нито на небето, нито на земята, има друг Бог освен Христа. Като чул тези думи, Тиридат заповядал тежко да го измъчват. Най-напред затъкнали парче дърво между зъбите му, насилствено отваряйки широко устата му така, че да не могат да се затворят, за да произнесат някаква дума. След това, като привързали към шията му едно голямо парче каменна сол (в Армения такива камъни се изкопават от земята), го повесили надолу с главата. Светецът търпеливо висял в това положение в продължение на седем дни; на осмия ден започнали да го бият безпощадно с тояги, а след това в течение на други седем дни го мъчели, като висял надолу с главата, с дим от оборски тор, запален под него. А той, висейки, прославял името на Иисуса Христа и след като извадили дървото от устата му, поучавал народа, който стоял и гледал мъченията му, да вярва в Единия истински Бог. Виждайки, че светецът пребивавал непоколебимо във вярата и мъжествено понасял страданията, притиснали нозете му с дъски, завързали ги здраво с въжета и набили железни гвоздеи в петите и в стъпалата му, като при това му заповядали да ходи. И той ходел, пеейки псалма: “по думата на устата Ти, аз се пазех от пътищата на притеснителя”. И още: “Който с плач

е носил семе, с радост ще се върне, носейки своите снопи”. А мъчителят заповядал да прегънат главата на светеца със специални оръдия, после, като насипали в ноздрите му сол и сяра и като налели оцет, завързали главата му в торба, напълнена със сажди и пепел. Светецът прекарал шест дни в това положение. После отново го повесили надолу с главата и насила вливали в устата му голямо количество вода, като при това му се присмивали; защото нямало никакъв срам в тези, които били изпълнени с всякаква нечистота. След тези мъчения царят отново започнал да съблазнява страдалеца с лукави думи към идолопоклонство; а когато светецът не склонил на обещанията, мъчителите отново го повесили и започнали да стържат ребрата му с железни нокти. След като изранили по този начин цялото тяло на светеца, те го влачили по земята, покрита с железни остриета. Мъченикът изтърпял всички тези страдания и накрая бил хвърлен в тъмницата, но там със силата Христова останал невредим.

На другия ден свети Григорий бил изведен от тъмницата и се явил пред царя с весело лице без нито една рана на тялото. Като видял всичко това, царят се удивил, но като хранел все още надежда, че Григорий ще изпълни волята му, започнал мирно да разговаря с него, за да го обърне към своето злочестие. А когато свети Григорий не се подчинил на лъстивите му думи, царят заповядал да го обуят в железни ботуши и като го стегнат в пранги, да го пазят три дни. След като трите дни изтекли, той повикал светеца при себе си и му казал:

- Напразно се уповаваш на твоя Бог, защото нямаш никаква помощ от Него.

Григорий отвърнал:

- Безумни царю, ти самият си приготвяш мъчения, а аз уповавайки се на моя Бог, няма да изнемогна. Няма да пощадя

и плътта си заради Него, защото, колкото външният човек изтлява, толкова вътрешният се обновява.

След това мъчителят заповядал да разтопят олово в един котел и да облеят с него мъченика, но той, претърпявайки всичко, непрестанно изповядвал Христа.

Докато Тиридат обмислял как да победи непреклонното сърце на Григорий, някой от тълпата му казал:

- Царю, не умъртвявай този човек, той е син на Анак, който уби твоя баща и предаде Арменското царство в плен на персите.

Като чул тези думи, царят пламнал от голяма ненавист заради кръвта на баща си и заповядал да вържат ръцете и нозете на Григорий и да го хвърлят в един дълбок ров в град Артаксат. Този ров бил страшен за всеки, дори и само мисълта за него. Изкопан за осъдените на люта смърт, той бил напълнен с блатна тиня, змии, скорпиони и различни видове отровни гадини.

Хвърлен в този ров, свети Григорий прекарал в него четиринадесет години, оставайки невредим. По Божествен промисъл една вдовица всеки ден му хвърляла комат хляб, с който той поддържал живота си. Мислейки, че Григорий отдавна е загинал, Тиридат даже престанал да си спомня за него. След това царят воювал с персите, покорил страната им чак до Сирия и се върнал у дома с блестяща победа и със слава.

По това време римският император Диоклетиан разпратил по цялата си държава пратеници да му намерят за жена най-красивата девица. Такава и била намерена в лицето на християнката Рипсимия, която, сгодявайки девството си за Христа, живеела в пост и молитви в един девически манастир

под наблюдението на игуменията Гаяния. Пратениците заповядали да бъде нарисуван портрет на Рипсимия и го изпратили на императора. Портретът на Рипсимия извънредно много се харесал на императора с красотата на първообраза си; възпламенен от нея, той изпратил предложение да му стане жена. Получавайки предложението, Рипсимия викнала в сърцето си към Христа:

- Женихо мой, Христе! Няма да отстъпя от Теб и няма да поругая моето свято девство.

Тя се посъветвала със сестрите на манастира и със своята игумения и като се събрали, всички избягали тайно от манастира. След неизказани лишения по време на пътуването, претърпявайки глад и безброй трудности, те отишли в Армения и се заселили близо до град Арарат. Тук те се настанили да живеят в лозята, при което най-силните от тях ходели на работа в града, където припечелвали средства за препитание за себе си и за останалите сестри. Всички девици, които се съгласили да страдат така и да търпят лишения и скърби в странничество заради запазване чистотата на девството си, били тридесет и седем на брой.

Като получил сведение, че Рипсимия заедно с другите сестри от манастира е избягала в Армения, Диоклетиан изпратил до цар Тиридат, с когото го свързвала голяма дружба, следното писмо:

“Някои от християните прелъстиха Рипсимия, която исках да направя своя жена, и тя предпочита да се скита със срам по чуждите страни, вместо да ми стане жена. Намери я и я изпрати при нас или, ако пожелаеш, вземи си я за жена.”

Тогава Тиридат дал заповед - навсякъде да търсят света Рипсимия, и като узнал къде се намира, наредил да поставят стражи около местопребиваването ѝ, за да предотврати

евентуалното ѝ бягство. Като получил съобщение от хора, които били виждали Рипсимия, че тя има удивителна красота, той се разгорял от пламенно желание да я обладае и ѝ изпратил всички подобаващи за царския сан украшения, та пременена с тях, да бъде заведена при него. По съвета на игумения Гаяния, под чието ръководство света Рипсимия се възпитавала от младостта си, тя отхвърлила всички изпратени от Тиридат украшения и не пожелала да отиде при него. А самата игумения казала на пратениците на царя:

- Всички тези девици са сгодени за Небесния Цар и е невъзможно някоя от тях да встъпи в земен брак.

След тези думи внезапно ударил оглушителен гръм и бил чут небесен глас, който казал на девиците:

- Дерзайте и не бойте се, защото Аз съм с вас.

Изпратените войници така се уплашили от този гръм, че паднали на земята, а някои, като попаднали под конете, умрели, стъпкани от тях. Пратениците се върнали празни при царя в състояние на ужас и му разказали всичко станало.

Тогава, като се изпълнил с яростен гняв, царят изпратил един от князете с голям военен отряд, за да изколят с мечове всички девици, а света Рипсимия да доведат насила. Когато войниците нападнали девиците с оголени мечове, Рипсимия казала на княза:

- Не погубвайте тези девици, а заведете мен при вашия цар.

И войниците я хванали и я повели, без да причинят някакво зло на другите девственици, които след отдалечаването на войниците се скрили.

По пътя Рипсимия призовавала на помощ своя Жених Христос и викала към Него: “избави от меч живота ми, и от

псета - самотната ми душа”. Когато светата била въведена в царската спалня, тя издигнала нагоре телесните и душевните си очи и със сълзи усърдно се молела на Бога да запази девството неповредено с всесилната Си ръка. При това тя си спомнила за Неговата чудесна и милостива помощ, която Той от древност оказвал на намиращите се в беди хора: как Той спасил израилтяните от ръцете на фараона и от удавяне, запазил невредим Иона в утробата на кита, опазил от огъня трите момци в пещта и избавил блажената Сусана от прелюбодейните старци, и молела Бога и тя самата да бъде спасена по същия начин от Тиридатовото насилие.

В това време царят влязъл при нея и като видял необикновената ѝ красота, силно се възпламенил. **Движен от лукав дух и от телесна похот, той пристъпил към нея и като я прегърнал, се опитал да извърши насилие; но тя, укрепена от силата Христова, твърдо му се съпротивлявала. Царят дълго се борил с нея, но не можал да причини никаква вреда. Понеже тази света девица с Божията помощ се оказала по-силна от славния и силен воин Тиридат. И ето, този, който някога без меч победил готския княз и поразил персите, сега нямал сили да надвие Христовата девица, защото на нея, както някога на първомъченица Текла, била подавана телесна сила свише**.

Като не постигнал нищо, царят излязъл от спалнята и заповядал да повикат Гаяния, знаейки, че тя била наставницата на Рипсимия. Скоро я намерили и я завели при царя, и царят започнал да я моли да убеди Рипсимия да изпълни волята му. А Гаяния, като дошла при нея, започнала да говори на латински език, за да не могат да разберат думите намиращите се там арменци. Тя казала съвсем не това, което било угодно на царя, но което било полезно за девическата чистота. Тя прилежно я учела и наставлявала да пази докрай

обреченото на Христа свое девство, да помни любовта на своя Жених и приготвения за девството венец, да се бои от Страшния съд и геената, която ще погълне този, който не спазва обета си.

- По-добре за теб е, дево Христова - казала Гаяния, - да умреш тук временно, отколкото там вечно. Нима не знаеш, какво казва в Евангелието твоят най-прекрасен Жених - Иисус Христос: “И не бойте се от ония, които убиват тялото, а душата не могат да убият”. Никога не се съгласявай да извършиш грях, даже и ако нечестивият цар реши да те убие. Това ще бъде най-добрата похвала за девството ти пред твоя чист и нетленен Годеник.

Някои от присъстващите там, които знаели латински език, разбрали какво казала Гаяния на света Рипсимия и казали за това на другите царски слуги. Като чули това, слугите започнали да я бият с камъни по устата така, че избили зъбите ѝ, като настоявали да говори това, което е заповядал царят. А когато Гаяния не спряла да поучава светата на страх Господен, я отвели. След като хвърлил много сили в борбата с Рипсимия и като видял, че нищо няма да получи от нея, царят започнал да се тресе като бесноват и да се търкаля по земята. Междувременно с настъпването на нощта света Рипсимия избягала от града, без да бъде забелязана от никого. Като срещнала подвизавалите се заедно с нея сестри, тя им разказала за победата си над врага и за това, че е останала неосквернена. Тогава всички възхвалили Бога и Му благодарили за това, че не предал на позор Своята невеста; и през цялата тази нощ те пеели, молейки се на своя Жених - Христос.

На сутринта нечестивците хванали света Рипсимия и я предали на мъчителна смърт. Най-напред отрязали езика ѝ, после, като я съблекли, привързали ръцете и нозете към

четири стълба и я горили със свещи. След това разрязали корема ѝ с остър камък, при което всичките вътрешности изпаднали. Накрая изболи очите ѝ и разсекли цялото ѝ тяло на части. Така светата девица заминала по пътя на горчивата смърт при своя сладчайши Жених - Христос.

След това хванали и останалите девици, сестри и съпостници на света Рипсимия, на брой тридесет и три, и ги умъртвили с мечове, а телата им хвърлили за изяждане от зверовете. А игумения Гаяния с други две, намиращи се при нея девици, били умъртвени по най-жесток начин. Най-напред, като пробили нозете им, ги повесили надолу с главите и им одрали кожата; после, като прорязали шиите им отзад, извадили и отрязали езиците им; след това разсекли с остър камък коремите им, извадили оттам вътрешностите и отсекли главите на мъчениците. Така те заминали при своя Господ - Христос.

А Тиридат, който бил като обезумял, едва на шестия ден след смъртта на тези девици дошъл на себе си и се отправил на лов. По чудесния и дивен Божествен промисъл по време на това пътуване го поразило такова жестоко наказание, че в състояние на беснуване той загубил не само ума си, но даже и човешкото си подобие, като по външния си вид заприличал на див глиган, както някога Вавилонския цар Навуходоносор. И не само царят, но и всички военачалници, войници и изобщо всички, които одобрявали мъченията на светите девици, станали бесновати и бягали по поля и дъбрави, разкъсвайки дрехите върху себе си и хапейки собствените си тела. Така Божественият гняв не се забавил да ги накаже за невинната кръв и отникъде нямало помощ: защото, кой може да устои пред Божия гняв?

Но милосърдният Бог, Който “не се гневи докрай, нито се вечно сърди”, често наказва хората за тяхна собствено полза,

за да изправи човешкото сърце към по-добро. И Господ по Своето милосърдие ги помилвал по следния начин: един страшен мъж се явил насън в голяма слава на царската сестра Кусародукта и казал:

- Тиридат няма да оздравее, ако Григорий не бъде изваден от рова.

Като се събудила, Кусародукта разказала видението на своите приближени и този сън се сторил странен на всички, защото, **кой би могъл да очаква Григорий, хвърлен в блатото, пълно с всякакви гадини, да остане жив след четиринадесет години, прекарани там. Все пак отишли до рова и високо извикали:**

- Григорий, жив ли си?

А светият отговорил:

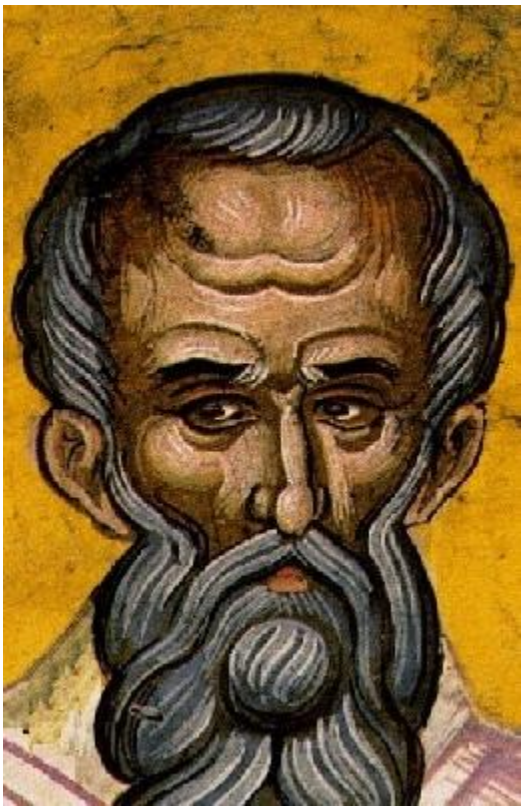
- <u>С благодатта на моя Бог, жив съм</u>.

И той, бледен, обраснал с косми и нокти, отслабнал и почернял от блатната тиня и от крайните лишения, бил изваден от рова. Измили светеца, облекли го в нови дрехи и като го подкрепили с храна, го завели при царя, имащ вид на глиган. Всички излезли при свети Григорий с голяма почит, кланяли му се, падали в нозете му и го молели да помоли своя Бог за изцерението на царя, на военачалниците и на цялата войска. Блаженият Григорий първо разпитал за телата на убитите свети девици, тъй като те лежали непогребани в течение на десет дни.

Той събрал разхвърляните им тела и като оплакал нечовешката жестокост на нечестивите мъчители, ги погребал по достоен начин. След това започнал да поучава мъчителите да се отвърнат от идолите и да повярват в Единия Бог и в Неговия Син Иисус Христос, като се надяват на Неговата

милост и благодат. За да ги преведе от тъмнината на идолопоклонството към светлината на благочестието, свети Григорий им известил, че Господ Бог го съхранил жив в рова, където често го посещавал ангел Божий; така светецът ги наставил в Христовата вяра, подбуждайки ги към покаяние.

Като видял смирението им, светецът им наредил да построят голяма църква, което те и изпълнили за кратко време. Свети Григорий с голяма чест внесъл телата на блажените мъченици в тази църква, поставил в нея свети кръст и заповядал на народа да се събере там и да се моли. След това довел цар Тиридат до телата на погубените от него свети девици, за да проси техните молитви пред Господа Иисуса Христа. И веднага щом царят изпълнил това, човешкият му образ бил възвърнат, а лукавите духове били прогонени от бесноватите военачалници и войници. Скоро цяла Армения се обърнала към Христа, народът разрушил идолските капища и вместо тях съграждал църкви на Бога. А царят открито пред всички изповядал греховете си и жестокостта си, възвестявайки Божието наказание и Божията благодат, явени върху него. След това той станал ръководител и начало на всяко добро дело. Той изпратил свети Григорий в Кесария Кападокийска при архиепископ Леонтий, за да го ръкоположи за епископ.

Свети свещеномъченик Григорий. Фрагмент от стара стенопис в Света Гора-Атон

Като се върнал от Кесария след ръкополагането, свети Григорий довел със себе си много презвитери, които счел за най-достойни. Той кръстил царя, военачалниците, цялата войска и целия останал народ, започвайки от царедворците и завършвайки с последния селянин. По такъв начин свети Григорий довел безбройно множество народ към изповядване на истинския Бог, като съграждал Божии храмове и принасял в тях безкръвна жертва.

Като обикалял от град на град, той ръкополагал свещеници, устройвал училища и назначавал учители в тях, с една дума, правел всичко, което било за полза на Църквата и което било необходимо за служението на Бога; а царят подарил на църквите богати имоти. Свети Григорий обърнал към Христа не само арменците, но и жители на други страни като перси, асирийци и мидяни. Той построил множество манастири, в които с успех процъфтявало делото на евангелската проповед.

След като благоустроил всичко така, свети Григорий се оттеглил в пустинята, където, угаждайки на Бога, завършил земния си живот. А цар Тиридат живял в такива подвизи на добродетелта и въздържанието, че бил равен в това на монасите. Вместо свети Григорий в Армения бил взет сина му Аростан, мъж, отличаващ се с висока добродетелност; той от младостта си водел монашески живот и бил ръкоположен за свещеник в Кападокия за устройване на Божиите църкви в Армения. Царят го изпратил на Вселенския събор в Никея, свикан за изобличаване на арианската ерес, където той присъствал в числото на триста и осемнадесетте свети отци.

Така Армения повярвала в Христа и служела на Бога в течение на дълго време, процъфтявайки във всички добродетели и в смирение в Христа Иисуса, нашия Господ, и възхвалявайки Бога, на Когото подобава слава сега и винаги, и във вечни векове. Амин.

Тропарь священномученика Григория

глас 4

И нравом причастник,/ и престолом наместник апостолом быв,/ деяние обрел еси, богодухновенне,/ в видения восход;/ сего ради слово истины исправляя,/ и веры ради пострадал еси даже до крове,/ священномучениче Григорие,/ моли Христа Бога// спастися душам нашим.

Кондак священномученика Григория

глас 2

Благославнаго и священноначальника вси,/ яко страдальца истины,/ днесь верни в песнех и песнопениих восхвалим,/ бодраго пастыря и учителя Григория,/ всемирнаго светильника и поборника,// Христу бо молится, еже спастися нам.

(Благославния и свещеноначалника като страдалец за истината днес, верни, в песни и песнопения да възхвалим -- бодрия пастир и учител Григорий, всемирния светилник и поборник: той се моли на Христа да се спасим.)

buditeli.info © 2017